

Sygn. akt II CSK 428/16

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSA Agata Zając

w sprawie z powództwa A. S.
przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Spółce
Akcyjnej
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w P.
z dnia 12 lutego 2016 r., sygn. akt II Ca .../15,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

A. S. pozwem z dnia 20 grudnia 2013 r. dochodził od pozwanego Zakładu zapłaty 63.918,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Uzasadniając żądanie powód wskazał, że wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 27 stycznia 2012 r. zasądzono na jego rzecz od pozwanego kwotę 100.000 zł z odsetkami od dnia wniesienia pozwu, a obecnie dochodzi odsetek ustawowych od tej kwoty wyliczonych za okres sprzed wydania wyroku, przypadający od dnia wymagalności roszczenia do dnia wytoczonego wtedy powództwa, tj. od dnia 31 sierpnia 2004 r. do dnia 8 grudnia 2009 r.

Pozwany wnosząc o oddalenie powództwa, podniósł zarzut przedawnienia.

Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z dnia 5 maja 2015 r. oddalił powództwo, uznając, że dochodzone w nim roszczenie uległo przedawnieniu. Z ustaleń tego Sądu wynika, że powód pismem z dnia 30 lipca 2004 r. zgłosił pozwanemu ubezpieczycielowi roszczenie o zapłatę 200.000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć osób najbliższych w wypadku samochodowym, który miał miejsce w dniu 12 stycznia 2004 r., a którego sprawca ubezpieczony przez pozwanego od odpowiedzialności cywilnej został skazany za ten czyn wyrokiem karnym. W dniu 9 grudnia 2009 r. powód wytoczył przeciwko pozwanemu powództwo, które Sąd Okręgowy w P. uwzględnił w części wyrokiem z dnia 27 stycznia 2012 r. zasądzając od pozwanego na rzecz powoda 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 12 lutego 2016 r., apelację powoda od powyższego wyroku oddalił.

W skardze kasacyjnej, którą powód oparł na obu podstawach kasacyjnych, zarzucając naruszenie art. 328 § 2 i art. 378 k.p.c., a także art. 118, 442¹ i 5 k.c., domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia i zmiany wyroku Sądu Rejonowego przez uwzględnienie powództwa, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Za bezzasadny uznać należało zarzut naruszenia art. 328 § 2 i art. 378 k.p.c. uzasadniony „brakiem przeprowadzenia [przez Sąd Okręgowy] szczegółowej kontroli orzeczenia Sądu I instancji”, a także stwierdzeniem skarżącego, że rażąca lakoniczność uzasadnienia zaskarżonego wyroku, które mieści się zaledwie na 1,5 strony formatu A4, uniemożliwia kontrolę tego wyroku i uniemożliwia odniesienie się do stanowiska Sądu drugiej instancji, zajętego w zaskarżonym wyroku.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku zostało wygłoszone, a następnie transkrybowane, co pozostaje w zgodzie z art. 328 § 1¹ i art. 326 § 3 k.p.c. Między uzasadnieniem wygłoszonym, przyobleczonego następnie w formę dokumentu pisemnego (transkrybowanym) oraz uzasadnieniem tradycyjnym, sporządzonym na piśmie, ustawodawca nie wprowadził różnic. Do wygłoszonego, a następnie transkrybowanego uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji, przepis art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 2 k.p.c. ma - tak jak w przypadku tradycyjnego uzasadnienia sporządzonego na piśmie - zastosowanie, ale tylko odpowiednie. W związku z tym uzasadnienie sądu drugiej instancji nie musi zawierać wszystkich elementów uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, lecz tylko te, które ze względu na treść apelacji i zakres rozpoznania sprawy są niezbędne do jej rozstrzygnięcia przez sąd drugiej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 1998 r., III CKN 372/97, nie publ., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1998 r., I CKN 899/97, nie publ. oraz z dnia 17 grudnia 2004 r., II CK 280/04, nie publ.).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy w sposób wyczerpujący odniósł się do wszystkich zarzutów naruszenia prawa materialnego, powołanych w apelacji, wskazując z jakich przyczyn uznał, że nie zostały naruszone przepisy art. 118, 442¹ i 5 k.c. Przedstawienie w uzasadnieniu orzeczenia sądowego w sposób wyczerpujący motywów rozstrzygnięcia nie musi oznaczać konieczności zapisania kilkunastu, czy kilkudziesięciu stron formatu A4, zwięzła bowiem argumentacja przedstawiona - jak zauważył skarżący - na 1,5 strony, może okazać się, jak w przypadku uzasadnienia zaskarżonego wyroku,

wystarczająca i umożliwiająca przeprowadzenie kontroli kasacyjnej zaskarżonego wyroku. Nieodniesienie się przez Sąd Okręgowy do powołanego w apelacji zarzutu naruszenia art. 316 w zw. z art. 321 i art. 328 § 2 k.p.c. przez „nierozpoznanie istoty sprawy”, który *nota bene* w ogóle nie został uzasadniony w apelacji, nie mogło odnieść skutku przez powołanie w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 328 § 2 i art. 378 k.p.c. Sąd Okręgowy nie musiał odnosić się do oczywiście bezzasadnego zarzutu „nierozpoznania istoty sprawy”, skoro istota sprawy, której przedmiotem było powództwo o zasądzenie odsetek za określony okres, została rozstrzygnięta przez oddalenie tego powództwa, a powody takiego rozstrzygnięcia zostały wyjaśnione przez Sąd Rejonowy w starannie opracowanym uzasadnieniu wyroku tego Sądu.

Za bezzasadnie należało ocenić także zarzuty powołane w ramach podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego. Skarżący zarzucając naruszenie art. 118, 442¹ i 5 k.c. wyraził pogląd, że przewidziany w art. 442¹ § 2 k.c. 20-letni termin przedawnienia roszczenia ma zastosowanie nie tylko do należności głównej, lecz także do roszczenia o świadczenie uboczne, jakimi są odsetki ustawowe. Pogląd ten skarżący wywodził, przyjmując założenie, że art. 442¹ i 5 k.c., jako przepis szczególny w rozumieniu tego przepisu wyłącza jego stosowanie. Miałoby to oznaczać, że w niniejszej sprawie ma zastosowanie 20-letni termin przedawnienia, nie zaś 3 - letni przewidziany w art. 118 k.c. dla roszczenia o świadczenie okresowe, a takim jest - czego nie kwestionował skarżący - roszczenie o zapłatę odsetek. Odmienne stanowisko zawarte w uzasadnieniach obu orzekających Sądów jest - zdaniem skarżącego - sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Stanowisko skarżącego nie jest możliwe do zaakceptowania, pozostaje bowiem w sprzeczności z poglądami wyrażonymi w doktrynie oraz ugruntowaną już linią orzecznictwa w sądach powszechnych, czego dowodem są orzeczenia wydane w niniejszej sprawie, a także w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Po nowelizacji Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz.U. 55.321 ze zm.), którą m.in. - reformując instytucję przedawnienia - nadano nowe, następujące brzmienie art. 118 k.c.: „Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej,

termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata", wyłoniła się w orzecznictwie poważana rozbieżność poglądów co do terminu przedawnienia roszczeń o odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego (art. 481 § 1 k.c.): czy roszczenia te przedawniają się w trzyletnim terminie przewidzianym w art. 118 k.c. w odniesieniu do roszczeń o świadczenia okresowe, czy też w takim samym terminie jak termin przedawnienia roszczenia głównego, w szczególności: czy terminem przedawnienia roszczeń o odsetki za opóźnienie w zapłacie ceny z tytułu sprzedaży zawartej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy jest wspomniany trzyletni termin przedawnienia przewidziany w art. 118 k.c., czy też dwuletni termin przedawnienia przewidziany w art. 554 k.c. w odniesieniu do roszczeń z tytułu sprzedaży zawartej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy.

Przeważał pogląd, że roszczenia o odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego są roszczeniami o świadczenia okresowe i przedawniają się w przewidzianym w art. 118 k.c. w odniesieniu do roszczeń o świadczenia okresowe w terminie trzyletnim niezależnie od charakteru roszczenia głównego (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1991 r., III CZP 20/91 i z dnia 9 listopada 1994 r., III CZP 141/94 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CKN 369/00, LEX nr 52358, z dnia 8 marca 2002 r., III CKN 548/00, OSNC 2003, Nr 5, poz. 60 i z dnia 23 listopada 2004 r., II CK 175/04, "Monitor Prawniczy" 2004, nr 24, s. 1112). Pogląd ten uzasadniano cechami roszczeń o odsetki za opóźnienie w zapłacie świadczenia pieniężnego, pozwalającymi - zdaniem zwolenników tego poglądu - uznać je za roszczenia o świadczenia okresowe.

Wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2003 r., III CZP 37/03 (OSNC 2004, Nr 5, poz. 70) konkurencyjne stanowisko, według którego roszczenia o odsetki za opóźnienie w zapłacie ceny wynikającej ze sprzedaży zawartej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy przedawniają się w takim samym terminie jak termin przedawnienia roszczenia o zapłatę ceny, uzasadniano natomiast odwołaniem się do: akcesoryjności roszczenia o odsetki za opóźnienie wobec roszczenia o zapłatę sumy, od której odsetki się należą,

tożsamości stosunku, z którego wynika roszczenie główne i roszczenie o odsetki, pozwalającej na zastosowanie do tego stosunku art. 56 k.c., a w związku z nim art. 554 k.c., szczególnego charakteru przepisu art. 554 k.c. w stosunku do przepisu art. 118 k.c. oraz nieracjonalności stanu, w którym roszczenie o odsetki za opóźnienie w zapłacie ceny wynikającej ze sprzedaży dokonanej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy przedawniałoby się w dłuższym terminie niż roszczenie o zapłatę samej ceny.

Sąd Najwyższy rozstrzygnął tę wątpliwość w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 stycznia 2005 r., III CZP 42/04 (OSNC 2005, nr 9, poz. 149), w której przyjął, że: ustanowiony w art. 118 k.c. 3-letni termin przedawnienia roszczeń o świadczenia okresowe stosuje się do roszczeń o odsetki za opóźnienie także wtedy, gdy roszczenie główne ulega przedawnieniu w terminie określonym w art. 554 k.c.; roszczenie o odsetki za opóźnienie przedawnia się jednak najpóźniej z chwilą przedawnienia się roszczenia głównego (w przypadku roszczenia przewidzianego w art. 554 k.c. - dwa lata) Innymi słowy roszczenie o odsetki za opóźnienie nie może się przedawnić później niż roszczenie główne - chyba że przed upływem terminu przedawnienia roszczenia głównego nastąpiło przerwanie biegu terminu przedawnienia roszczenia o odsetki za opóźnienie lub wygaśnięcie roszczenia głównego. Stanowisko to znalazło wyraz także w wielu późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego (zob. orzeczenia z dnia: 28 stycznia 2005 r., V CK 380/04, LEX nr 359435; 24 lutego 2005 r., III CK 233/04, LEX nr 603773; 21 kwietnia 2005 r., III CK 307/04, LEX nr 277893; 29 kwietnia 2005 r. 2005 r., V CK 50/05, LEX nr 511028; 19 maja 2005 r., V CK 445/03, LEX nr 277889; 24 maja 2005 r., V CK 655/04, LEX nr 152449; 9 czerwca 2005 r., III CK 619/04, LEX nr 180855) oraz sądów powszechnych (zob. wyroki Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 2 czerwca 2005 r., I ACa 1867/04, LEX nr 171941 i z dnia 24 stycznia 2006 r., I ACa 795/05, LEX nr 186529 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 kwietnia 2011, I ACa 130/11, LEX nr 1001392). Można więc stwierdzić istnienie utrwalonej linii orzecznictwa, zgodnej ze stanowiskiem zajętym w powołanej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2005 r., III CZP 42/04.

W zasługującym na uwagę i akceptację wyroku z dnia 13 stycznia 2012 r., I CNP 22/11 (OSNC-ZD 2013, nr 2, poz. 29), Sąd Najwyższy, nawiązując do wspomnianej uchwały III CZP 42/04 podkreślił, że szczególny w stosunku do ustanowionego w art. 118 k.c. termin przedawnienia roszczeń o świadczenie okresowe może wynikać tylko z takiego przepisu, którego treść - jak np. art. 125 § 1 k.c. lub art. 70 § 2 w związku z art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego - wskazuje na to, że przewidziany w nim termin dotyczy takich właśnie roszczeń, w przeciwnym bowiem wypadku niejasny stałby się sens dokonanego w art. 118 k.c. wyodrębnienia roszczeń o świadczenia okresowe i ustanowienia dla nich oddzielnego ogólnego terminu przedawnienia. Sąd Najwyższy podkreślił, że art. 554 k.c. nie zawiera takiego wskazania, dlatego nie może być uznany za przepis szczególny w stosunku do art. 118 k.c. Takiego wskazania nie zawiera także art. 442¹ § 2 k.c. Brak jest zatem podstaw - wbrew stanowisku skarżącego - do uznania, że art. 442¹ § 2 k.c. jest przepisem szczególnym w rozumieniu art. 118 k.c. i miałby ustanowić inny termin (tj. 20-letni), niż trzyletni termin przedawnienia dla roszczenia o zapłatę odsetek.

Podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia, które obejmuje okres od 30 sierpnia 2004 r. do 12 grudnia 2009 r., a zgłoszonego w pozwie z dnia 20 grudnia 2013 r., nie stanowi nadużycia prawa (art. 5 k.c.).

Nie stwierdzając zatem naruszenia prawa procesowego (art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 378 k.p.c.), ani prawa materialnego (art. 118 i 442¹ § 2 k.c.), należało skargę kasacyjną, jako pozbawioną uzasadnionych podstaw, oddalić (art. 398¹⁴ k.p.c.).

jw

kc